

Äldresäkerhet – sparar lidande och pengar

Räddningsverkets kontaktpersoner

Tommy Rosenberg, tommy.rosenberg@srv.se

Inger Larsson, inger.larsson@srv.se

Annette Holmberg, annette.holmberg@srv.se

Minska lidandet och spara pengar – satsa på äldresäkerhet

Under åren 2005-2007 planerar regeringen att satsa sammanlagt en miljard kronor på Kompetensstegen. Tanken är att genom idéer, råd och stöd inspirera och uppmuntra kommunerna till kompetensutveckling av personalen och andra kvalitetshöjande insatser inom äldreomsorgen. Här ser vi skadeförebyggande arbete som ett viktigt område att satsa på och Räddningsverket som en viktig samarbetspartner.

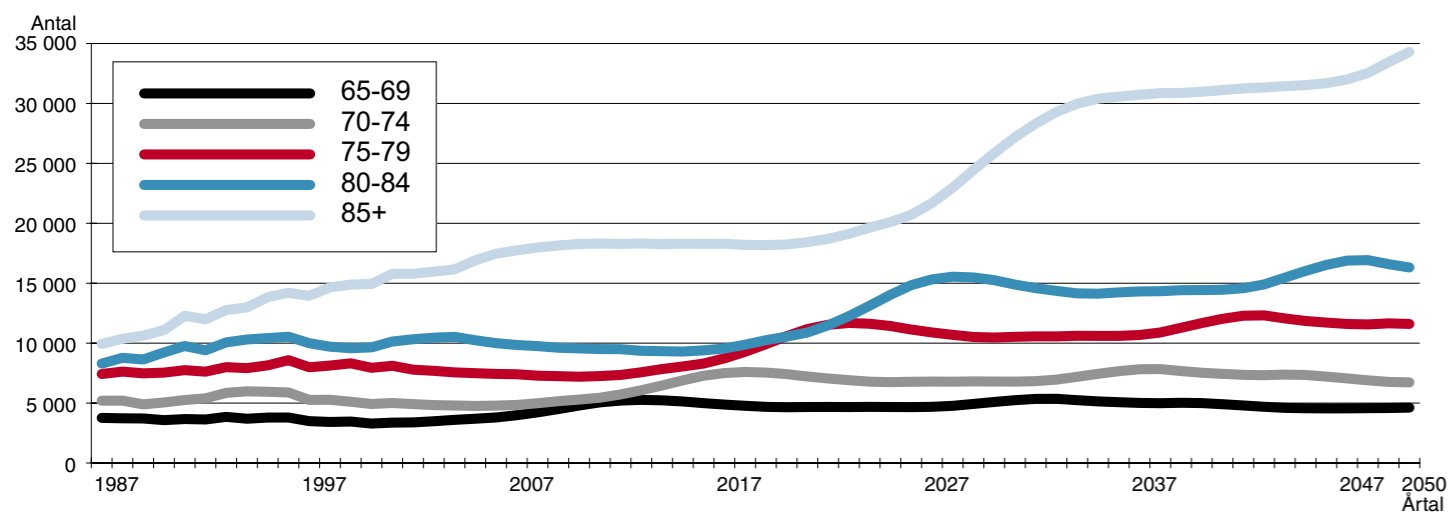
Äldreskador ett stort samhällsproblem

Personskador utgör ett av de största hälsoproblemen bland äldre människor i Sverige. Nästan två tredjedelar av alla dödsolyckor drabbar personer från 65 år och uppåt, trots att denna åldersgrupp endast utgör drygt 17 procent av befolkningen. Nära hälften av dem som vårdas på sjukhus till följd

av olyckshändelser tillhör samma ålderskategori. Fallskador är vanligast och de flesta av dessa olyckor sker i hemmiljö. Äldre är även överrepresenterade i andra olyckstyper som till exempel bränder och trafikolyckor. Främst genererar detta ett stort mänskligt lidande för de drabbade och deras närstående. Det innebär också höga kostnader för kommuner och sjukvård.

Ökat lidande - ökade kostnader

Enbart de äldres fallolyckor kostar kommunerna och landstingen cirka fem miljarder kronor årligen, ungefär jämnt fördelade dem emellan. Samhällets sammanlagda kostnader för äldres olyckor uppgår till åtta miljarder per år. I takt med att andelen äldre ökar kommer denna kostnad att bli allt större.

Antalet sjukhusvårdade, 75 år och äldre, till följd av fallolyckor 1987 till 2003 med en prognos för perioden 2004 till 2050

Källa: Socialstyrelsen, Statistiska Centralbyrån

Varje år omkommer mer än dubbelt så många i fallolyckor som i trafikolyckor. Fler än fem gånger så många fallskadade än trafikskadade personer vårdas på sjukhus. Hela nio av tio som avlider av fallolyckor är 65 år eller äldre. Om ingenting görs, kommer antalet äldre som måste vårdas på sjukhus på grund av fallolyckor att öka från 25 000 till 45 000 per år inom 20 år.

Räddningsverket har kunskaper

Det gäller nu att vända den negativa skadeutvecklingen. Vår bedömning är att det finns en stor potential att öka säkerheten och tryggheten för äldre. Räddningsverkets avsikt är att, i samarbete med experter och ledande praktiker, ge stöd i kommunernas arbete med att förebygga äldreskador genom att:

- Stödja kommuner med rådgivning för att minska skador bland äldre.
- Erbjud utbildningar och utbildningsmaterial för kompetensutveckling av personal inom äldreomsorgen.
- Skapa forum för erfarenhetsutbyte och goda exempel inom det skadeförebyggande området.
- Medverka till att utveckla säkrare miljöer och hjälpmedel för äldre.
- Tillhandahålla forskningsresultat, statistik och expertkunskap i ämnet.

Utifrån de behov och önskemål som kommunerna framför i sina intresseanmälningar och ansökningar till Kompetensstegen är det Räddningsverkets ambition att utveckla utbildningspaket anpassade till efterfrågan. På så sätt kan vi med gemensamma krafter förebygga onödigt lidande och skenande kostnader orsakade av äldreskador.

Varför skadar sig äldre?

Åldrande yttrar sig i en rad förändringar i kroppen. Minskad vattenhalt i vävnaderna, urkalkning av skelettet (benskörhet) och minskad elasticitet i hud, brosk och bindväv är några exempel. Detta, tillsammans med en försämring av hörsel och syn samt andra sjukdomstillstånd, medför en nedsättning av den fysiska prestationsförmågan och ökar risken för skador. Sämre energiupptagningsförmåga i muskel- och fettvävnad, mindre rörlighet i muskler och leder samt sämre reaktionsförmåga ökar också risken för olyckshändelser och skador. Så även isolering, fysisk inaktivitet och undernäring.

Äldre personer lider ofta av flera sjukdomar samtidigt och behandlas då med olika läkemedel parallellt. Med stigande ålder och som en följd av vissa sjukdomar blir kroppen känsligare för läkemedel. Det kan leda till att medicinen stannar kvar längre i kroppen, vilket dels resulterar i förlängd effekt, dels i att högre doser byggs upp. Det ökar riskerna för biverkningar och därmed också olycksfall.

Omgivningens och situationens betydelse

Många olyckor skulle kunna undvikas genom att äldre människor med nedsatt kapacitet inte utsätts eller utsätter sig för situationer eller aktiviteter som är svåra att bemästra.

De faktorer i omgivningen som bidrar till skador är främst bostadsutformningen, bostadens utrustning och inredning, belysningsförhållanden och bristande handikappanpassning. Många allvarliga skador bland äldre inträffar i trappor. Faktorer som bidrar till olyckshändelser kan vara trappans utformning, stegens ytbeklädnad, belysningens placering och så vidare. Bränder startas ofta genom glömda ljus, glömda plattor på spisen eller rökning. I den yttre miljön är det framför allt trafiken som utgör risk för olycksfallsskador. Trafikmiljöns utformning, som till exempel snöröjning, sandning, trottoarkanter och belysning, är av avgörande betydelse för de äldres möjlighet att ta sig fram.

Goda exempel

Flera kommuner har redan påbörjat arbetet med att göra de äldres vardag säkrare. Några goda exempel:

- "Fixare" som hjälper till med göromål som annars innebär risker.
- Riskinventering och säkerhetsronder, det vill säga översyn av risker till exempel med hjälp av checklistor.
- Riskbaserad medicinering där för- och nackdelar av olika mediciner samt kombinationer av dem noggrant övervägs.
- Sjukgymnastik och motion.
- Trygghetssamordnare.

